

ePOOKI

OULUN AMMATTIKORKEAKOULUN TUTKIMUS- JA KEHITYSTYÖN JULKAISUT ISSN 1798-2022

ePooki 43/2020

Kasvatusneuvonta on tärkeä osa terveydenhoitajan työtä

Koskelo Silja, Luukkonen Annika, Poikkimäki Viena, Honkanen Hilikka

15.6.2020 ::

Perheiden kasvatushaasteisiin on tärkeää pystyä vastaamaan neuvolassa, jotta välttäisiin myöhemmiltä ongelmilta lapsen kasvaessa. Terveydenhoitajalta vaaditaan osaamista kasvatusneuvontaan. Mistä terveydenhoitajat saavat tarvittavan osaamisen? Oletus on, että terveydenhoitajakoulutus antaa perusvalmiudet kasvatusneuvontaan, mikä ei kuitenkaan välttämättä kaikilta osin toteudu. Kasvatusneuvontaosaamisen puute aiheuttaa terveydenhoitajille haasteita ohjata lapsiperheitä kasvatukseen liittyvissä asioissa ja siksi terveydenhoitajat hankkivat usein lisäkoulutusta kasvatusneuvontaan työssä ollessaan.

KUVA: Soloviova Liudmyla/Shutterstock.com

Terveydenhoitaja kohtaa työssään monenlaisia kasvatushaasteita

Kasvatuskulttuuri on muuttunut viimeisten kolmen sukupolven aikana. Tämä muutos ei ole yksiselitteinen eikä selkeä. Osa vanhemmista on omaksunut uudenlaiset käytänteet luonnostaan, mutta osa toteuttaa yhä aiemmilta sukupolvilta oppimiaan käytäntöjä, jotka eivät välttämättä ole aina lapsen edun mukaisia. Fyysinen rankaiseminen on nykyisin kiellettyä ja puhutaan auktoritatiivisesta, lapsilähtöisestä kasvatuksesta autoritaarisen aikuislähtöisen kasvatuksen sijaan. Yleisimmin periytyy kasvatusta, johon ei kuulu ruumiillinen kuritus. Kasvatusta, jossa ilmenee ruumiillista kuritusta voi periytyä, mutta usein seuraavat sukupolvet ymmärtävät sen haitallisuuden ja luopuvat siitä. Valitettavasti yhä nykyäänkin kuitenkin on perheitä, joissa ruumiillinen kuritus on yksi kasvatustapa. [11]

Kasvatusta aiheuttaa monenlaisista syistä. Lapsen ja vanhemman temperamentti- ja persoonallisuuserot vaikuttavat heidän reagoitavuuteensa [12]. Lapsen ikäkausiin kuuluu myös erilaisia vaiheita, jotka voivat haastaa vanhempia [13]. Joskus vanhemmilla voi olla oman taustansa vuoksi erilaisia vaikeuksia vastata kaikkiin lapsen tarpeisiin, mikä tulee usein näkyväksi arjessa lapsen haastavana käytöksensä [14]. Lisäksi erilaiset koko perheen dynamiikan ongelmat tai jopa kriisitilanteet vaikuttavat lasten psyykkiseen hyvinvointiin, mikä voi näkyä haastavana käyttäytymisenä [15]. Tutkimuksissa on todettu, että vanhempien kasvatuskäytännöt vaikuttavat lapsen myöhempään hyvinvointiin [16].

Oulun ammattikorkeakoulun opinnäytetyönä [17] tehdyn tutkimuksen mukaan lastenneuvolan terveydenhoitajien näkökulmasta vanhempien kasvatusta haasteet liittyvät useimmiten rajojen asettamiseen. Rajojen asettamisen haasteet näkyvät arjen eri osa-alueilla, kuten arjen toiminnoissa ja lapsen aggression ilmaisemisen käsittelyssä. Vanhempien kasvatuskäytäntöjen muuttuminen voi hämmästyttää ja sopivien rajojen asettamisen ja sallivuuden välinen raja voi olla vaikea hahmottaa. Terveydenhoitajat olivat havainneet, että osa vanhemmista kokee rajojen asettamisen vaikeana ja osa käyttää jopa curling-vanhemmaksi kutsuttua tyyliä. [17] Sen keskeinen piirre on vanhemman toimiminen ikään kuin lapsen tien silottajana ja pettymyksiltä säästäjänä [16]. Osa vanhemmista kuitenkin edelleen käyttää kasvatuksessa ruumiillista kuritusta ja fyysistä voimaa. Vanhempien omat ongelmat myös heijastuvat perheen dynamiikkaan ja aiheuttavat näin haasteita lasten käyttäytymisessä. Terveydenhoitajilla on tärkeä rooli huomata haitalliset kasvatustyyli- ja kuormittavat elämäntilanteet ja näin olla tukemassa uusien keinojen löytämisessä, jotta välttyttäisiin myöhemmiltä ongelmilta lapsen kasvaessa. [17]

Kasvatusneuvonta edellyttää laaja-alaista teoreettista ja menetelmällistä osaamista

Terveydenhoitajan tehtäviin ja vastuualueisiin kuuluu lasten ja perheiden hyvinvoinnin edistämisen myötä kasvatusneuvonta [18]. Se tarkoittaa vanhempien tukemista lapsilähtöisessä kasvatuksessa [19]. Lapsilähtöinen kasvatusta on rakastavaa huolenpitoa, valvontaa ja turvallisia rajoja. Tärkeää on lapsen yksilöllisen persoonan huomioon ottaminen sekä hänen tarpeisiinsa vastaaminen. Tunnetasolla lasta ei saisi koskaan jättää yksin ja rankaisuun suhtaudutaan kriittisesti. Tämä tukee lapsen psyykkistä kehitystä. [16]

Terveydenhoitajan tukea tarvitaan vanhempien epävarmuuden hälventämisessä. Neuvolalla on tärkeä rooli kasvatuskäytäntöjen muuttamisessa. Vanhemmat toivovat neuvolassa erityisesti tukea muutuvaan suhteeseen lapsensa kanssa. [10] Terveydenhoitajat tarvitsevat itsekin hyvät perustiedot lasten kasvatuksesta, jotta vanhempia voidaan tukea parhaalla tavalla. Neuvolakäynneillä tulisi huomioida kasvatustarpeet tasaveroisesti muiden tarkasteltavien asioiden kanssa. Näin voidaan ennaltaehkäistä niistä aiheutuvia ongelmia tulevaisuudessa. [11]

Teoreettisen tiedon lisäksi tarvitaan monipuolista menetelmällistä osaamista. Terveydenhoitajilla on lastenneuvolassa käytössään erilaisia menetelmiä, joilla arvioida lapsen psykososiaalista kehitystä sekä samalla tukea vanhempia kasvatuksessa. Varhaista vuorovaikutusta tukeva haastattelu tarjoaa välineen vuorovaikutuksen tukemiseen vauvan ja vanhemman välillä. Vahvuudet ja vaikeudet -kysely kartoittaa lapsen kehitystä ja käyttäytymistä. Voimavarakaavakkeet auttavat terveydenhoitajia havaitsemaan mahdollisia haasteita ja ottamaan ne puheeksi vanhempien kanssa. Menetelmien ohessa on hyvä ottaa puheeksi kasvatustavat ja valistaa lapsen kehitystä tukevista kurinpitokeinoista. Lasten kaltoinkohtelun tunnistaminen edellyttää keskustelua perheen arjesta. [12] Vanhemmuuden ja sitä myötä myös kasvatusta haasteista keskusteluun on kehitetty myös erityisiä menetelmiä, esimerkiksi Vanhemmuuden roolikartta® [13] sekä Lapset puheeksi- [14] ja Neuvokas perhe [15] -menetelmät.

Kasvatusta monikerroksinen tietoperusta on haaste koulutukselle

Terveydenhoitajan tulee työssään tukea asiakkaiden hyviä toimintamalleja ja ehkäistä huonojen syntymistä [16]. Terveydenhoitajan työssä keskeistä osaamista ovat lasten ja nuorten kehityksen ja hyvinvoinnin arviointi sekä tukeminen ja perheiden voimavarojen vahvistaminen [17]. Lapsen psyykkisen kehityksen osalta tämä tarkoittaa sitä, että terveydenhoitajan tulisi lastenneuvolan vastaanotolla ottaa puheeksi muiden asioiden ohella myös perheen kasvatuskäytännöt ja tarvittaessa kyetä tutkimustietoon perustuen ohjaamaan vanhempia lapsilähtöisessä kasvatuksessa. Terveydenhoitajalla tulisi siis olla riittävästi tietoa kehityspsykologiasta ja kasvatusta psykologiasta.

Opinnäytetyönä tehdyn tutkimuksen tulokset osoittivat, että terveydenhoitajat kokevat vanhempien kasvatushaasteisiin vastaamisen tärkeänä, mutta vaativanakin tehtävänä. Terveydenhoitajat kokivat, että koulutus antoi kasvatusneuvontaan hyvin vähäiset valmiudet. He ovat hankkineet itsenäisesti lisää koulutusta työelämässä, jotta osaisivat vastata paremmin perheiden tarpeisiin kasvatusasioissa. Haastateltavat toivovat, että koulutukseen lisättäisiin esimerkiksi kasvatuspsykologiaa, jotta olisi jonkinlainen tietopohja, josta ammentaa kasvatusohjeita vanhemmille. [17]

Lasten kasvatukseen liittyvä tietoperusta on monikerroksinen edeten perusopinnoista syventäviin ja soveltaviin opintoihin. Terveydenhoitajakoulutuksessa on useissa opintojaksoissa kasvatusohjaus- ja neuvonta sisällytetty opintoihin syventäen ja soveltaen sillä ajatuksella, että opiskelijoilla olisi siihen olemassa perusosaaminen. Tällaisia opintoja ovat muun muassa Lapset puheeksi -koulutus, varhaisen vuorovaikutuksen opinnot sekä terveydenhoitajatyön syventävät opinnot. Näissä kaikissa opiskellaan vanhemmuuden tukemista lapsen eri kehitysvaiheissa erilaisten esimerkkien ja case-harjoitusten avulla. Vanhemmuuden tukeminen sisältää aina myös lapsen kehityksen tukemista ja kasvatusohjausta. Mutta onko niin, että vahvaa osaamista ei voi syntyä ilman perusopintoja lapsen kehitys- ja kasvatuspsykologiasta? Näitä opintoja ei sisälly terveydenhoitajakoulutuksen opetussuunnitelmaan. [17] [18] [19]

Kasvatusneuvonta on terveydenhoitajatyön keskeistä osaamista. Terveydenhoitajien peruskoulutuksen tulisi antaa siihen hyvät valmiudet. Koulutuksesta vastaavien on hyvä pohtia, tuottaako nykyinen koulutus siihen riittävän osaamisen ja miltä osin sitä voitaisiin vielä kehittää? Terveydenhoitajakoulutuksen osaamisvaatimukset ovat laajat ja opintopisteiden riittävyys kaikkeen oleelliseen on jatkuva huolen aihe. Onko terveydenhoitajakoulutuksen opintosuunnitelmassa esimerkiksi sellaisia opintoja, jotka ovat vähemmän tärkeitä terveydenhoitajan työssä kuin kasvatusneuvontaosaamista tukevat opinnot?

Artikkeli perustuu opinnäytetyöhön:

Koskelo, S., Luukkonen, A. & Poikkimäki, V. 2020. "Ja mitä tehdään, jos rajotetaan ja tulee kiukkua." Terveydenhoitajien kokemuksia lapsiperheiden kasvatushaasteista. Oulun ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Oulu. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202005046913>

Lähteet

1. [^]Kempainen, J. 2001. Kotikasvatus kolmessa sukupolvessa. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Hakupäivä 10.1.2020. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/41965...>
2. [^]Keltikangas-Järvinen, L. 2004. Temperamentti ja ihmisen yksilöllisyys. Helsinki: WSOY.
3. [^]Ahlqvist-Björkroth, S. 2007. Psykkisen hyvinvoinnin perusta – tunne-elämän ja ajattelun rakentuminen 0–7-vuotiaana. Teoksessa A. Armanto & P. Koistinen (toim.) Neuvolatyön käsikirja. Helsinki: Tammi.
4. [^]Lehtimaja, I. 2007. Lapsen kasvatus. Teoksessa Armanto, A. & Koistinen, P. (toim.) Neuvolatyön käsikirja. Helsinki: Tammi.
5. [^]Väänänen, R. 2013. Perheen rakenteen, dynamiikan ja arvojen merkitys lapsen psyykkiselle hyvinvoinnille. Väitöskirja. Itä-Suomen yliopisto. Hakupäivä 15.1.2020. http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-1271-8...
6. ^{^ abc}Hermanson, E. 2019. Lapsilähtöinen kasvatus ja curling-vanhemmuus. Duodecim. Kotineuvola. Hakupäivä 15.1.2020. http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=kot00301
7. ^{^ abcd}Koskelo, S., Luukkonen, A. & Poikkimäki, V. 2020. "Ja mitä tehdään, jos rajotetaan ja tulee kiukkua." Terveydenhoitajien kokemuksia lapsiperheiden kasvatushaasteista. Oulun ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Oulu. Hakupäivä 15.6.2020. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202005046913>
8. [^]Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019. Lastenneuvola. Hakupäivä 9.1.2020. <https://thl.fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut...>
9. [^]Honkanen, H., Mellin, O-K. & Haarala, P. 2015. Lasta odottava ja alle kouluikäisen lapsen perhe terveydenhoitajan asiakkaana. Teoksessa P. Haarala., H. Honkanen., O-K. Mellin & T. Tervaskanto-Mäentausta (toim.) Terveydenhoitajan osaaminen. Helsinki: Edita, 220–247.
10. [^]Viljamaa, M-L. 2003. Neuvola tänään ja huomenna. Väitöskirja. Jyväskylän yliopisto. Hakupäivä 15.1.2020. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/13356...>
11. [^]Lehtimaja, I. 2007. Lapsen kasvatus. Teoksessa Armanto, A. & Koistinen, P. (toim.) Neuvolatyön käsikirja. Helsinki: Tammi, 235–240.

12. [^](#)Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2017. Terveystarkastukset lastenneuvolassa ja kouluterveydenhuollossa. Menetelmäkäsikirja. Hakupäivä 15.1.2020.
<http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/135858...>
13. [^](#)Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä. 2013. Vanhemmuuden roolikartta®. Hakupäivä 27.4.2018.
<http://www.vslk.fi/index.php?id=19>
14. [^](#)Kasvun tuki. 2017. Toimiva lapsi & perhe -menetelmät: Lapset puheeksi -keustelu. Hakupäivä 23.3.2020.
<https://kasvuntuki.fi/tyomenetelmat...>
15. [^](#)Suomen Sydänliitto ry. 2019. Neuvokas perhe. Hakupäivä 15.1.2020.
<https://neuvokasperhe.fi/>
16. [^](#)Haarala, P. 2014. Terveystarkastajan ammatillisen osaamisen kuvaus. Terveystarkastajakoulutuksesta valmistuvien osaamisalueet, tavoitteet ja keskeiset sisällöt. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Hakupäivä 9.1.2020.
https://www.metropolia.fi/fileadmin/user_upload/Sosiaali_ja_terveys...
17. [^](#) ^{ab}Oulun ammattikorkeakoulu. 2019. Opinto-opas. Opetussuunnitelmat. Hoitotyön tutkinto-ohjelma, terveydenhoitotyön suuntautumisvaihtoehto (240 op). Hakupäivä 15.1.2020.
<https://www.oamk.fi/opinto-opas/opintojen-sisalto...>
18. [^](#)Metropolia Ammattikorkeakoulu. 2016. Opetussuunnitelmat. Terveystarkastustyö. Hakupäivä 14.1.2020.
<http://opinto-opas.metropolia.fi/fi/88094/fi/70324/SXQ16K1/year/2015>
19. [^](#)Lapin Ammattikorkeakoulu. 2020. Terveystarkastaja (AMK) Terveystarkastajakoulutus. Hakupäivä 14.1.2020.
<https://www.lapinamk.fi/fi/Hakijalle/AMK-tutkinnot...>

Metatiedot

Nimeke: Kasvatusneuvonta on tärkeä osa terveydenhoitajan työtä

Tekijä: Koskelo Silja; Luukkonen Annika; Poikkimäki Viena; Honkanen Hilikka

Aihe, asiasanat: kasvatusneuvonta, kasvatuspsykologia, koulutus, terveydenhoitajat

Tiivistelmä: Kasvatuskulttuuri on viimeisten sukupolvien aikana muuttunut paljon. Osa vanhemmista on omaksunut luonnostaan uudet kasvatuskäytännöt, osa toteuttaa aiemmin opittua, joka ei ole aina lapsen edun mukaista.

Tutkimuksissa on todettu, että vanhempien kasvatuskäytännöt vaikuttavat lapsen myöhempään hyvinvointiin. Terveystarkastajan työhön kuuluu perheiden hyvinvoinnin edistämisen lisäksi kasvatusneuvonta. Tämä edellyttää ymmärrystä kasvatuspsykologiasta, jota ei kuitenkaan sisälly terveydenhoitajakoulutukseen.

Julkaisija: Oulun ammattikorkeakoulu, Oamk

Aikamääre: Julkaistu 2020-06-15

Pysyvä osoite: <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2020040914225>

Kieli: suomi

Suhde: <http://urn.fi/URN:ISSN:1798-2022>, ePooki - Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut

Oikeudet: CC BY-NC-ND 4.0

Näin viittaat tähän julkaisuun

Koskelo, S., Luukkonen, A., Poikkimäki, V. & Honkanen, H. 2020. Kasvatusneuvonta on tärkeä osa terveydenhoitajan työtä. ePooki. Oulun ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyön julkaisut 43. Hakupäivä xx.xx.xxxx. <http://urn.fi/urn:nbn:fi-fe2020040914225>.